

KIBERLINGVISTIKA VA EMOJI'LAR SINTAKSISI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Filologiya fakulteti Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi

Bajardi: Xidirova Muharram

Guruh: 406

Tekshirdi: Xidirova Mahfuza

Elektron pochta: xidirovamuharram191@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada kiberlingvistika fanining shakllanishi, uning nazariy asoslari va zamonaviy raqamli kommunikatsiyadagi o'rni keng yoritiladi. Internet muhitida shakllangan yangi til birliklari, xususan, emoji belgilarining lingvistik tabiati, semantik, sintaktik va pragmatik xususiyatlari chuqur tahlil qilinadi. Emoji'larning yozma nutqni transformatsiya qilishi, kommunikativ samaradorlikni oshirishi hamda global til jarayonlaridagi o'rni ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: kiberlingvistika, emoji, sintaksis, semantika, pragmatika, internet tili, diskurs, multimodallik, kommunikatsiya, vizual til

Kirish

Zamonaviy jamiyatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi inson faoliyatining barcha sohalariga ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, insonlar o'rtasidagi muloqot shakllari tubdan o'zgarib, yangi kommunikativ vositalar paydo bo'ldi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar orqali amalga oshirilayotgan muloqot an'anaviy til tizimiga yangicha elementlarni olib kirdi.

Bugungi kunda yozma nutq faqat matn bilan cheklanib qolmay, balki turli vizual belgilar bilan boyitilmoqda. Shular orasida emoji belgilar alohida o'rin egallaydi. Emoji'lar qisqa vaqt ichida global kommunikatsiya vositasiga aylanib, turli yosh va ijtimoiy qatlam vakillari tomonidan faol qo'llanilmoqda.

Kiberlingvistika aynan shu jarayonlarni o'rganadigan ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan. U raqamli muhitda yuzaga kelgan til hodisalarini, ularning o'zgarish dinamikasini va kommunikativ vazifalarini tahlil qiladi. Emoji esa ushbu yo'nalishning markaziy tadqiqot obyektlaridan biridir.

Mazkur maqolada kiberlingvistikaning nazariy asoslari, emoji'larning lingvistik tabiati va ayniqsa ularning sintaktik xususiyatlari batafsil ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism

Kiberlingvistika zamonaviy tilshunoslikning yangi yo'nalishlaridan biri bo'lib, u internet muhitidagi tilni o'rganadi. Ushbu fan doirasida raqamli matnlar, ijtimoiy tarmoq yozishmalari, chatlar va forumlar til jihatdan tahlil qilinadi. Internet tilining o'ziga xosligi shundaki, u an'anaviy yozma nutqdan sezilarli darajada farq qiladi.

Raqamli kommunikatsiyada tezkorlik muhim omil hisoblanadi. Foydalanuvchilar qisqa vaqt ichida fikr bildirishga intiladi, bu esa tilning soddalashuvi va qisqarishiga olib keladi. Natijada yangi qisqartmalar, belgilar va ifoda vositalari paydo bo'ladi. Emoji aynan shunday vositalardan biri bo'lib, u tilni ixcham va samarali qiladi.

Emoji belgilarining lingvistik tabiati murakkab hisoblanadi. Ular bir vaqtning o'zida semantik, sintaktik va pragmatik vazifalarni bajaradi. Semantik jihatdan emoji ma'no ifodalaydi, sintaktik jihatdan gap tarkibida ishtirok etadi, pragmatik jihatdan esa nutqning emotsional rangini belgilaydi.

Emoji'larning semantik xususiyatlari ularning ko'p ma'noliligida namoyon bo'ladi. Masalan, bir xil emoji turli kontekstlarda turlicha talqin qilinishi mumkin. Bu esa ularning universalligi bilan birga murakkabligini ham ko'rsatadi. Emoji'larning ma'nosi ko'pincha matn bilan birgalikda aniqlanadi.

Sintaktik jihatdan emoji'lar turli pozitsiyalarda keladi. Ular gap boshida kelib umumiy kayfiyatni ifodalashi mumkin. Gap o'rtasida kelib muayyan so'zni almashtirishi yoki aniqlashtirishi mumkin. Gap oxirida esa fikrga emotsional yakun beradi. Ayrim hollarda emoji mustaqil gap sifatida ham ishlatiladi.

Emoji'larning grammatik funksiyalari ham turlicha. Ular ot o'rnida kelib predmetni ifodalashi mumkin. Fe'l o'rnida harakatni bildiradi. Sifat sifatida esa baholovchi ma'no beradi. Bu esa emoji'larning til tizimida mustaqil birlik sifatida shakllanayotganini ko'rsatadi.

Pragmatik nuqtai nazardan emoji'lar nutqning yashirin ma'nolarini ochishda muhim rol o'ynaydi. Ular yordamida kinoya, hazil yoki samimiylik ifodalanadi. Masalan, oddiy matn sovuq yoki rasmiy ko'rinishi mumkin, ammo emoji qo'shilganda u iliqroq va samimiyroq tus oladi.

Raqamli kommunikatsiyada emoji'lar muloqot samaradorligini oshiradi. Ular orqali fikr tezroq yetkaziladi, tushunish osonlashadi va hissiy aloqa kuchayadi. Shu bilan birga, noto'g'ri qo'llanish noto'g'ri talqinga olib kelishi mumkin. Bu esa emoji'larning kontekstga bog'liqligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Madaniyatlararo kommunikatsiyada emoji'larning o'rni alohida e'tiborga loyiq. Bir xil emoji turli madaniyatlarda turlicha ma'noga ega bo'lishi mumkin. Bu esa global kommunikatsiyada ba'zi tushunmovchiliklarga olib kelishi ehtimolini oshiradi.

Yoshlar orasida emoji'lar keng tarqalgan bo'lib, ular yangi ma'nolar bilan boyitilmoqda. Yoshlar emoji'lardan kreativ tarzda foydalanib, o'ziga xos

kommunikativ uslub yaratmoqda. Bu esa emoji'larning dinamik va rivojlanayotgan tizim ekanligini ko'rsatadi.

Zamonaviy texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt tizimlari emoji'larni tahlil qilish va ularning ma'nosini aniqlash ustida ishlamoqda. Bu esa kelajakda emoji'larning yanada tizimli va standartlashgan shaklga kelishiga olib kelishi mumkin.

Emoji'lar yozma nutqni transformatsiya qilmoqda. Ular matnni vizuallashtiradi, qisqartiradi va yanada tushunarli qiladi. Bu jarayon til evolyutsiyasining yangi bosqichi sifatida qaralmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kiberlingvistika zamonaviy tilshunoslikning eng dolzarb va tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. U raqamli muhitda shakllangan kommunikatsiya jarayonlarini, til birliklarining o'zgarishini va yangi ifoda vositalarining paydo bo'lishini o'rganadi. Internet va axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida til nafaqat o'z shaklini, balki funksional imkoniyatlarini ham kengaytirdi.

Emoji belgilarining paydo bo'lishi esa til tizimida yangi bosqichni boshlab berdi. Ular oddiy grafika emas, balki murakkab semantik va sintaktik imkoniyatlarga ega bo'lgan kommunikativ birlik sifatida shakllanmoqda. Emoji'lar orqali insonlar o'z fikrini qisqa, aniq va emotsional tarzda ifodalash imkoniga ega bo'ldi. Bu esa muloqot jarayonini yanada samarali va tezkor qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, emoji'lar zamonaviy yozma nutqni sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Ular matnni vizuallashtiradi, murakkab fikrlarni soddalashtiradi va nutqqa hissiy rang beradi. Natijada yozma nutq og'zaki nutqqa yaqinlashib, yanada tabiiy va jonli tus olmoqda. Bu holat til evolyutsiyasining muhim bosqichi sifatida baholanishi mumkin.

Shuningdek, emoji'lar sintaktik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ular gap tarkibida turli vazifalarni bajarib, mustaqil birlik sifatida shakllanmoqda. Ayrim hollarda ular butun gapni ifodalashi, ba'zan esa gapning ma'nosini kuchaytirishi yoki aniqlashtirishi mumkin. Bu esa emoji'larning til tizimidagi roli tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

Pragmatik nuqtai nazardan emoji'lar muloqot samaradorligini oshiradi, noto'g'ri talqin ehtimolini kamaytiradi va nutqning emotsional komponentini boyitadi. Ayniqsa, masofaviy muloqot sharoitida ular insonlar o'rtasidagi hissiy aloqani saqlab qolishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Biroq emoji'lardan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Ularning ma'nosi kontekstga bog'liq bo'lgani sababli turlicha talqin qilinishi mumkin. Bundan tashqari, madaniyatlararo farqlar ham emoji'larning noto'g'ri tushunilishiga olib kelishi ehtimolini oshiradi. Shu sababli ularni qo'llashda kommunikativ vaziyatni hisobga olish muhimdir.

Kelajak istiqbollari nuqtai nazaridan qaraganda, emoji'lar yanada rivojlanib, til tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanishi kutilmoqda. Ehtimol, ular uchun alohida grammatik qoidalar shakllanadi va lingvistika fanida mustaqil tadqiqot sohasi sifatida rivojlanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi esa emoji'larni avtomatik tahlil qilish va tarjima qilish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Umuman olganda, kiberlingvistika va emoji'lar sintaksisini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Bu yo'nalish zamonaviy kommunikatsiyani to'g'ri tushunish, uni samarali tashkil etish va til rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal D. (2011). *Internet Linguistics: A Student Guide*. Routledge.
2. Danesi M. (2016). *The Semiotics of Emoji: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet*. Bloomsbury Publishing.
3. Baron N. S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.
4. McCulloch G. (2019). *Because Internet: Understanding the New Rules of Language*. Riverhead Books.
5. Evans V. (2017). *The Emoji Code*. Picador.
6. Herring S. C. (2013). *Discourse in Web 2.0*. Georgetown University Press.
7. Dresner E., Herring S. (2010). *Functions of Emoticons in CMC*. Communication Theory.
8. Yus F. (2014). *Pragmatics of Emoticons and Emoji*. Journal of Pragmatics.
9. O'zbekiston Respublikasi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni.
10. Zamonaviy lingvistika asoslari. Toshkent, o'quv qo'llanma.